

УДК 343

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9\(63\)-1163-1174](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9(63)-1163-1174)

Плисюк Наталія Миколаївна кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м.Хмельницький, <https://orhid.org/0000-0001-9857-929X>

ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню питань стосовно особливостей кваліфікації кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військових кримінальних правопорушень). Окреслені питання кваліфікації даного різновиду кримінальних правопорушень є важливими та актуальними як в процесі проведення кримінально-правової кваліфікації, так і в практиці застосування чинного кримінального законодавства в Україні.

Спільним для усіх військових кримінальних правопорушень є родовий об'єкт, під яким слід розуміти охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, що складаються між особами, які проходять військову службу чи збори та державою. Хоча безпосередні об'єкти даних правопорушень виступають в якості розмежувальних. Але не лише об'єкт дозволяє розмежовувати військові кримінальні правопорушення з іншими суміжними складами кримінальних правопорушень. В якості розмежувальних можна виділити і предмет та суб'єкт складу кримінального правопорушення.

При кваліфікації військових кримінальних правопорушень важливо розмежовувати такі поняття як «несення військової служби» та «проходження військової служби». Це питання набуває особливого значення, оскільки на рівні кримінального закону дані питання не врегульовані. Деякі факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення можуть виступати в окремих складах військових кримінальних правопорушень обов'язковими у випадках якщо вони передбачені у диспозиції статті КК України або впливають із неї.

Обов'язковим у процесі здійснення кримінально-правової кваліфікації вчиненого діяння як військового кримінального правопорушення, є з'ясування питання про суб'єкта вчинення такого кримінального правопорушення, адже суб'єкт таких кримінальних правопорушень вважається спеціальним. Безумовно, для кримінально-правової кваліфікації військових кримінальних правопорушень

надзвичайно важливими видаються і питання щодо встановлення ознак суб'єктивної сторони складів даних правопорушень. Оскільки вина є обов'язковою ознакою не лише складу військових кримінальних правопорушень, а й будь яких правопорушень в цілому, адже доки не встановлено і не доведено в законному порядку вину особи, її не можна притягнути до кримінальної відповідальності.

Ключові слова: військова служба, військові правопорушення, встановлений порядок несення військової служби, ознаки військових правопорушень, суб'єкт військового кримінального правопорушення.

Plysiuk Nataliia Mykolaivna candidate of legal sciences, associate professor, professor of the Department of Criminal Law and Procedure, Khmelnytskyi University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, Khmelnytskyi, <https://orhid.org/0000-0001-9857-929X>

QUESTIONS OF QUALIFICATION OF MILITARY CRIMINAL OFFENSES UNDER THE CRIMINAL LAW OF UKRAINE

Abstract. The article is devoted to the study of issues related to the features of the qualification of criminal offenses against the established procedure for military service (military criminal offenses). The outlined issues of qualification of this type of criminal offenses are important and relevant both in the process of conducting criminal legal qualification and in the practice of applying the current criminal legislation in Ukraine.

Common to all military criminal offenses is the generic object, which should be understood as the social relations protected by criminal law that develop between persons undergoing military service or conscription and the state. Although the direct objects of these offenses act as delimiters. But not only the object allows us to distinguish military criminal offenses from other related components of criminal offenses. The subject and subject of the criminal offense can also be distinguished as delimiters.

When qualifying military criminal offenses, it is important to distinguish such concepts as “performing military service” and “performing military service”. This issue is of particular importance, since these issues are not regulated at the level of criminal law. Some optional features of the objective side of the composition of a criminal offense may be mandatory in certain compositions of military criminal offenses in cases where they are provided for in the disposition of an article of the Criminal Code of Ukraine or arise from it.

It is mandatory in the process of criminal-legal qualification of a committed act as a military criminal offense to clarify the issue of the subject of such a criminal offense, because the subject of such criminal offenses is considered special. Of course,

for the criminal-legal qualification of military criminal offenses, the issues of establishing the features of the subjective side of the compositions of these offenses also seem to be extremely important. Since guilt is a mandatory feature not only of the composition of military criminal offenses, but also of any offenses in general, because until the guilt of a person is established and proven in accordance with the law, he cannot be held criminally liable.

Keywords: military service, military offenses, established procedure for military service, signs of military offenses, subject of military criminal offense.

Постановка проблеми. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби вважаються одними із найбільш суспільно небезпечних діянь, закріплених чинним Кримінальним кодексом (далі – КК) України [1], особливо під час збройного конфлікту в нашій державі в умовах дії воєнного стану. При вчиненні таких кримінальних правопорушень військовослужбовці також порушують положення статей 17, 65 Конституції України [2], вимоги військової присяги, відповідно до яких захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, обов'язком громадян України. Для осіб, які є військовослужбовцями обов'язком є неухильне дотримання Конституції України, законів та підзаконних актів, Військової присяги, накази командирів.

Усе це визначає особливості та суспільну небезпеку військових кримінальних правопорушень. Актуальність дослідження особливостей кваліфікації військових кримінальних правопорушень підкреслюється насамперед необхідністю правильного застосування норм кримінального законодавства України при виникненні певних специфічних ситуацій, зумовлених воєнним станом в Україні під час проходження військової служби. Саме тому питання кваліфікації військових кримінальних правопорушень потребують поглибленого аналізу. Вважаємо за доцільне провести аналіз особливостей кваліфікації військових кримінальних правопорушень за елементами складу кримінального правопорушення та їх ознаками. Як зазначила О.В.Ус, для кваліфікації кримінального правопорушення необхідно на підставі кримінально-правових норм оцінити весь комплекс фактичних обставин, тобто кожен структурний елемент юридичного факту [3, с.47].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення та щодо їх кваліфікації неодноразово піддавались дослідженням вченими-криміналістами, зокрема, такими як: О.М. Броневицька, В.К.Грищук, Г.В. Єпура, М.І.Карпенко, С.П.Кучевська, Ю.К.Кучеренко, В.О.Миронова, В.О.Навроцький, О.В.Ободовський, М.М.Сенько, М.І.Хавронюк, С.О.Харитонов, В.А.Шершенькова та іншими.

Проте, не зважаючи на великий науковий доробок питань кваліфікації посягань на встановлений порядок несення військової служби, окремі їх аспекти вважаються такими, що потребують додаткового, більш глибокого аналізу.

Більш детальний аналіз питань кваліфікації військових кримінальних правопорушень є ключовими питаннями, яким присвячена дана стаття. Вони вважаються важливими та актуальними для практики застосування норм закону про кримінальну відповідальність в Україні, відіграють важливу роль як в процесі здійснення кримінально-правової кваліфікації, так і при призначенні покарання та ін.

Метою статті є дослідження питань, які мають значення та вплив на процес проведення кримінально-правової кваліфікації при вчиненні кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військових кримінальних правопорушень) за кримінальним законодавством України.

Виклад основного матеріалу. Чинним КК України, зокрема в Розділі XIX Особливої частини, встановлюється відповідальність за діяння, що пов'язані з проходженням військової служби, зборів.

На відміну від інших груп кримінальних правопорушень, передбачених КК України, поняття військового кримінального правопорушення визначене безпосередньо в законі (ч.1 ст.401). Проте у цьому визначенні розкриваються не всі ознаки військового кримінального правопорушення, а лише специфічні, які дають змогу розмежувати їх з іншими [4, с.863].

Військові кримінальні правопорушення характеризуються, окрім загальних, ще й спеціальними, притаманними саме їм, ознаками, якими є:

- кримінальна протиправність, яка означає законодавче закріплення конкретного вчиненого діяння в якості кримінального правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби;
- об'єкт, тобто встановлений законодавством порядок несення або проходження військової служби;
- суб'єкти, якими можуть виступати військовослужбовці, військовозобов'язані, резервісти під час проходження зборів [5, с.12].

Спільним для усіх військових кримінальних правопорушень є родовий об'єкт, під яким слід розуміти охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, що складаються між особами, які проходять військову службу чи збори та державою. Правильне визначення родового об'єкта військових кримінальних правопорушень дозволяє насамперед визначити суспільну небезпечність таких діянь та розмежувати їх між собою та з іншими суміжними складами кримінальних правопорушень. Адже труднощі в процесі кваліфікації на практиці багато в чому обумовлені тим, що складам деяких злочинів притаманна значна схожість між собою [6, с.120].

При кваліфікації військових кримінальних правопорушень важливо розмежовувати такі поняття як «несення військової служби» та «проходження військової служби». На рівні закону про кримінальну відповідальність дані питання не врегульовані, тому варто звертатись до позиції науки кримінального права. Так, під несенням військової служби варто розуміти діяльність військовослужбовців, яка спрямована на захист Вітчизни, що охоплює набуття ними спеціальних повноважень і несення підвищеної відповідальності під час виконання обов'язків бойового чергування, внутрішньої, прикордонної, вартової (вахтової) та патрульної служб у визначений період часу [7, с.95]. це означає, що «несення військової служби» в основному відноситься до періоду, під час якого військовослужбовець виконує свої основні, бойові завдання певного підрозділу. Стосовно поняття проходження військової служби, то під ним варто розуміти виконання військовослужбовцями своїх професійних обов'язків у складі відповідних військових формувань держави, спрямованих на захист Вітчизни [7, с.96].

У практиці Верховного Суду [8] знайшов своє втілення поділ військових кримінальних правопорушень на види саме за безпосереднім об'єктом посягання:

- 1) проти порядку підлеглості та військової честі (статті 402-406 КК України);
- 2) проти проходження військової служби (статті 407-409 КК України);
- 3) проти порядку користування військовим майном та його збереження (статті 410-414 КК України);
- 4) проти порядку експлуатації військової техніки (статті 415- 417 КК України);
- 5) проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб (статті 418-421 КК України);
- 6) проти встановленого порядку збереження військової таємниці (ст. 422 КК України);
- 7) військові посадові кримінальні правопорушення (статті 423-426 КК України);
- 8) проти порядку несення служби на полі бою та в районі військових дій (ст. 424-433 КК України) [8, с.4].

Отже, безпосередній об'єкт досліджуваних кримінальних правопорушень виступає їх розмежувальною ознакою. Але, варто відмітити, що не лише об'єкт дозволяє розмежовувати військові кримінальні правопорушення з іншими суміжними складами кримінальних правопорушень. В якості розмежувальних можна виділити і предмет та суб'єкт складу кримінального правопорушення.

Що стосується предмета як ознаки складу кримінального правопорушення, то він є обов'язковою ознакою окремих військових правопорушень у випадках, коли він чітко визначається відповідною статтею Розділу XIX Особливої частини

КК України. Так, до прикладу, у складі втрати військового майна (ст.413 КК України) вказано, що предметом тут може бути: зброя, бойові припаси, засоби пересування, предмети технічного постачання та інше військове майно. Якщо предметом буде виступати інше, окрім зазначеного, майно, то вже не може йти мова про кваліфікацію за ст.413 КК України, а кваліфікації таке діяння підлягатиме за іншими статтями КК України. Тому саме можна говорити про предмет як розмежувальну ознаку відповідних суміжних складів кримінальних правопорушень.

В ході здійснення кримінально-правової кваліфікації обов'язково необхідно враховувати ознаки об'єктивної сторони складів військових кримінальних правопорушень. За особливостями конструкції складу кримінального правопорушення, окремі військові кримінальні правопорушення можуть бути з формальним складом, а окремі – з матеріальним складом.

Також ці діяння можуть бути вчинені як у формі лише дії (статті 404, 405, 410, 411, 429-433 КК України), так і лише у формі бездіяльності (статті 403, 426 КК України), або як у формі дії, так і в формі бездіяльності (статті 402, 406-409, 412-422, 425, 434 КК України) [9, с.565].

Військові кримінальні правопорушення з матеріальним складом, як і будь які інші кримінальні правопорушення з матеріальним складом, вважаються закінченими з моменту настання суспільно небезпечних наслідків. І це, відповідно, означає, що для об'єктивної сторони таких кримінальних правопорушень характерними є три обов'язкові ознаки: - суспільно небезпечне діяння, - суспільно небезпечні наслідки, - причинний зв'язок між суспільно небезпечним наслідком. До таких кримінальних правопорушень, до прикладу, відноситься втрата військового майна (ст.413 КК України), порушення правил поведження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст.414 КК України), порушення правил польотів або підготовки до них (ст. 416 КК України) та ін. Вказані кримінальні правопорушення є закінченими з моменту настання суспільно небезпечних наслідків, чітко зазначених у диспозиції відповідної статті.

Військові кримінальні правопорушення з формальним складом вважаються закінченими з моменту вчинення суспільно небезпечного діяння, вказаного у диспозиції окремої статті КК України. Так, до прикладу, непокора (ст.402 КК України) є закінченою з моменту відмови виконати наказ начальника або з моменту умисного невиконання наказу. Тобто, для об'єктивної сторони такого складу кримінального правопорушення обов'язковою є лише одна ознака – суспільно небезпечне діяння у вигляді відкритої відмови виконати наказ або з моменту умисного його невиконання. І настання суспільно небезпечних наслідків у даному кримінальному правопорушенні не впливає на момент його закінчення.

Діяння, передбачене ч.1 або 2 ст. 407 КК України (самовільне залишення військової частини або місця служби), становить єдине триваюче військове кримінальне правопорушення, що вчиняється безперервно протягом місяця [10, с. 262]. Триваюче кримінальне правопорушення є таким, яке вчиняється безперервно протягом певного часу та містить у собі усі ознаки складу кримінального правопорушення. Таке кримінальне правопорушення слід вважати закінченим не з моменту фактичного завершення вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, а з моменту, коли воно припиняється – або з волі самої винної особи, або всупереч їй. Тобто, це означає, що кінцевим моментом самовільного залишення військової частини або місця служби чи нез'явлення вчасно без поважної на те причини до місця служби є час припинення самовільної відсутності на військовій службі (військовослужбовець сам з'явився або був затриманий відповідними особами чи органами).

Деякі факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення можуть виступати в окремих складах військових кримінальних правопорушень обов'язковими у випадках якщо вони передбачені у диспозиції статті КК України або впливають із неї. Так, до прикладу, у складі мародерства (ст.432 КК України) обов'язковою ознакою є місце вчинення кримінального правопорушення (поле бою). У складі насильства над населенням в районі воєнних дій (ст.433 КК України) теж місце є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони, оскільки таке правопорушення може бути вчинене лише в районі воєнних дій.

Також окремі ознаки об'єктивної сторони є обов'язковими в кваліфікованих складах військових кримінальних правопорушень. Такими ознаками є: обстановка (в діяннях, які вчиняються в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, в умовах воєнного стану, бойової обстановки); спосіб (якщо діяння вчинені із застосуванням зброї, із зловживанням службовим становищем).

Обов'язковим у процесі здійснення кримінально-правової кваліфікації вчиненого діяння як військового кримінального правопорушення, є з'ясування питання про суб'єкта вчинення такого кримінального правопорушення, адже суб'єкт таких кримінальних правопорушень вважається спеціальним. І саме суб'єкт слугує критерієм закріплення кримінальних правопорушень у Розділі XIX Особливої частини КК України на відміну від усіх інших Розділів Особливої частини КК України, в яких таким критерієм виступає родовий об'єкт. Такий факт ще раз підкреслює важливість правильного встановлення даної ознаки.

Перелік суб'єктів військових кримінальних правопорушень визначений законодавцем у ч.2 ст.401 КК України. Відповідно, кримінальний закон вказує, що за діяння, передбачені статтями Розділу XIX Особливої частини КК України несуть відповідальність військовослужбовці Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії

України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також інші особи, визначені законом. Також дається вказівка на те, що поліцейські поліції особливого призначення Національної поліції України, які під час дії воєнного стану залучені до безпосередньої участі у бойових діях, несуть відповідальність за статтями 402, 403, 414-416, 422, 427, 429, 430, 432-435 КК України. Особи, не зазначені у ст.401 КК України, за співучасть у військових кримінальних правопорушеннях підлягають відповідальності за відповідними статтями цього розділу [1].

Не можуть бути суб'єктами військових кримінальних правопорушень такі особи:

- допризовники;
- рядовий і начальницький склад поліції (окрім, як вже зазначалось вище, поліцейських поліції особливого призначення Національної поліції України);
- призовники;
- начальницький склад установ з виконання кримінальних покарань;
- невійськовозобов'язані особи, які не взяті на військовий облік або зняті з нього;
- особливий склад державної служби охорони, особи, які працюють за трудовим договором (контрактом) – робітники та службовці Збройних Сил;
- працівники відомчої воєнізованої охорони;
- особи, які служать у міжнародних миротворчих силах ООН не в складі Збройних Сил України;
- учні військових ліцеїв, шкіл, особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу.

Для суб'єкта військового кримінального правопорушення характерними вважаються як загальні, ті, що притаманні в цілому суб'єкту кримінального правопорушення (фізична осудна особа, яка досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, так і додаткові ознаки, до яких відносяться:

1) обов'язкові: - державно-правова ознака, яка означає, що особа є громадянином України на всіх посадах; іноземний громадянин або особа без громадянства на посадах рядового, сержантського та старшинського складу Збройних Сил України; - акмеологічна ознака, котра визначає, що особа досягла віку з 16 до 65 років, є придатною за станом психофізичного здоров'я нести або проходити військову службу; - правова (юридична) ознака, яка означає відсутність судимості взагалі залежно від категорій військовослужбовців або не накладення на протязі останнього року адміністративного стягнення за вчинення

корупційного правопорушення або не засудження до позбавлення чи обмеження волі, в тому числі і звільнення від відбування покарання;

2) факультативні: - наявність у такого суб'єкта статусу начальника (командира), підлеглого; - якщо особа є пілотом, керівником польотів або особою, яка забезпечує польоти; - особа, на яку покладено обов'язки по керуванню військовим кораблем; - особа належить до складу вартової (вахтової) служби або патрулювання; - особа з числа наряду з охорони державного кордону України; - особа підрозділу бойового чергування (бойової служби); - особа з числа добового наряду; - військова службова особа; військовополонений або той, хто піклується за військовополоненими.

Усі вищезгадані питання, що стосуються суб'єкта військового кримінального правопорушення є важливими та мають значення для їх кваліфікації.

Безумовно, для кримінально-правової кваліфікації військових кримінальних правопорушень надзвичайно важливими видаються питання щодо встановлення ознак суб'єктивної сторони складів даних правопорушень. Оскільки вина є обов'язковою ознакою не лише складу військових кримінальних правопорушень, а й будь яких правопорушень в цілому, адже доки не встановлено і не доведено в законному порядку вину особи, її не можна притягнути до кримінальної відповідальності.

Військові кримінальні правопорушення можуть вчинятись як з умисною (статті 404, 405, 407, 409, 410 КК України), так і з необережною (статті 403, 412, 425, 415-417 КК України), і навіть з подвійною формою вини (ч.3 ст.406, ч.2 ст.411 КК України).

Мотив та мета також можуть бути обов'язковими ознаками складів військових кримінальних правопорушень. Так, мотив, до прикладу, є обов'язковою ознакою складу погрози або насильства щодо начальника (ст.405 КК України). А мета, наприклад, є обов'язковою ознакою складу здачі або залишення ворогові засобів ведення війни (ст.427 КК України). Мотив та мета є обов'язковими ознаками й інших військових кримінальних правопорушень, в яких прямо про них вказується диспозицією конкретної статті Розділу XIX Особливої частини КК України.

Обов'язково під час проведення кримінально-правової кваліфікації військових кримінальних правопорушень необхідно враховувати особливості застосування до осіб, які їх вчинили, звільнення від кримінальної відповідальності, що може здійснюватись виключно судом у відповідності до ст.44 КК України із застосуванням до такої особи заходів, передбачених Дисциплінарним статутом Збройних Сил України. Застосування таких заходів Дисциплінарного статуту Збройних Сил України повинно здійснюватись командиром військової частини [11, с.606].

Отже, при здійсненні кримінально-правової кваліфікації необхідно звертати особливу увагу на усі вищевказані питання, пов'язані з окремими

ознаками складів військових кримінальних правопорушень, адже неправильна оцінка вчиненого протиправного діяння проти встановленого порядку несення військової служби може призвести, насамперед, до неправильної кримінально-правової кваліфікації і прийняття несправедливого рішення у кримінальному провадженні.

Висновки. В результаті проведеного дослідження питань щодо кримінально-правової кваліфікації військових кримінальних правопорушень, можна сформулювати наступні висновки.

Однозначно, важливість дослідження питань кримінально-правової кваліфікації військових кримінальних правопорушень підкреслюється насамперед необхідністю правильного застосування норм кримінального законодавства України при виникненні певних специфічних ситуацій, зумовлених воєнним станом в Україні під час проходження військової служби.

Військові кримінальні правопорушення характеризуються, окрім загальних, ще й спеціальними, притаманними саме їм, ознаками.

Спільним для усіх військових кримінальних правопорушень є родовий об'єкт, під яким слід розуміти охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, що складаються між особами, які проходять військову службу чи збори та державою. Хоча безпосередні об'єкти даних правопорушень виступають в якості розмежувальних. Але не лише об'єкт дозволяє розмежовувати військові кримінальні правопорушення з іншими суміжними складами кримінальних правопорушень. В якості розмежувальних можна виділити і предмет та суб'єкт складу кримінального правопорушення.

При кваліфікації військових кримінальних правопорушень важливо розмежовувати такі поняття як «несення військової служби» та «проходження військової служби». Це питання набуває особливого значення, оскільки на рівні кримінального закону дані питання не врегульовані.

В ході здійснення кримінально-правової кваліфікації обов'язково необхідно враховувати ознаки об'єктивної сторони складів військових кримінальних правопорушень. За особливостями конструкції складу кримінального правопорушення, окремі військові кримінальні правопорушення можуть бути з формальним складом, а окремі – з матеріальним складом.

Деякі факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення можуть виступати в окремих складах військових кримінальних правопорушень обов'язковими у випадках якщо вони передбачені у диспозиції статті КК України або впливають із неї.

Обов'язковим у процесі здійснення кримінально-правової кваліфікації вчиненого діяння як військового кримінального правопорушення, є з'ясування питання про суб'єкта вчинення такого кримінального правопорушення, адже суб'єкт таких кримінальних правопорушень вважається спеціальним. І саме

суб'єкт слугує критерієм закріплення кримінальних правопорушень у Розділі XIX Особливої частини КК України на відміну від усіх інших Розділів Особливої частини КК України, в яких таким критерієм виступає родовий об'єкт. Такий факт ще раз підкреслює важливість правильного встановлення даної ознаки.

Безумовно, для кримінально-правової кваліфікації військових кримінальних правопорушень надзвичайно важливими видаються питання щодо встановлення ознак суб'єктивної сторони складів даних правопорушень. Оскільки вина є обов'язковою ознакою не лише складу військових кримінальних правопорушень, а й будь яких правопорушень в цілому, адже доки не встановлено і не доведено в законному порядку вину особи, її не можна притягнути до кримінальної відповідальності.

Мотив та мета також можуть бути обов'язковими ознаками складів військових кримінальних правопорушень та безпосередньо впливати кримінально-правову кваліфікацію вчиненого діяння.

З огляду на вищесказане, серед перспектив подальших розвідок даного напрямку може бути розробка вирішення питання саме про встановлення та всебічний аналіз особливостей розмежування окремих складів кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби. Деякі моменти даних питань залишаються малодослідженими та потребують додаткового аналізу.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2314-III. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Ус О.В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації. Харків: Право, 2018. 368с.
4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право. К.: Ваіте, 2014. 944 с.
5. Кваліфікація військових кримінальних правопорушень за заг. ред. М. С. Цуцкірідзе. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. 280 с.
6. Навроцький В.О. Склад злочину як програма кримінально-правової кваліфікації. Юридичний вісник. 2000. № 3. С. 117–121..
7. Правовий poradник учасника бойових дій за заг. ред. О. М. Литвака. Київ : Національна академія прокуратури України, 2015. 106 с.
8. Надія Стефанів. Загальна характеристика військових кримінальних правопорушень. Верховний суд. URL: chrome-extension://kdpelmjpfafjppnhbloffcjpeomlnpah/https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/2023_09_05_Prezent_Stefaniv_Viisk_pravoporysh.pdf
9. Кримінальне право України. Особлива частина за ред. В.К.Грищука, О.М.Омельчука. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права. 2016. 642 с.

10. Гришук В.К., Сенько М.М. Кримінальна відповідальність за самовільне залишення військової частини або місця служби. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2007. 308 с.
11. Кримінальне право України. Особлива частина за ред. М.І.Мельника, В.А.Клименка. К.: Атіка, 2008. 712 с.

References

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2314-III. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]. Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
2. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon vid 28 chervnia 1996 r. № 254k/96-VR. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy [Constitution of Ukraine: Law, Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
3. Us O.V. (2018) Teoriia ta praktyka kryminalno-pravovoi kvalifikatsii [Theory and practice of criminal law qualification]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
4. Dudorov O.O., Khavroniuk M.I. (2014) Kryminalne pravo [Criminal law]. K.: Vaite [in Ukrainian].
5. Kvalifikatsiia viiskovykh kryminalnykh pravoporushen [Qualification of military criminal offenses] za zah. red. M. S. Tsutskiridze (2025). Dnipro : Dniprov. derzh. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
6. Navrotskyi V.O. (2000) Sklad zlochyну yak prohrama kryminalno-pravovoi kvalifikatsii [Crime as a criminal law qualification program]. Yurydychnyi visnyk. 3. 117–121 [in Ukrainian].
7. Pravovyi poradnyk uchashykh boiovykh dii za zah. red. O. M. Lytvaka (2015). Kyiv : Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy [in Ukrainian].
8. Nadiia Stefaniv. Zahalna kharakterystyka viiskovykh kryminalnykh pravoporushen [General characteristics of military criminal offenses]. Verkhovnyi sud. URL: [chrome-extension://kdpelmjpfafjppnhbloffcjpeomlnpah/https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/2023_09_05_Prezent_Stefaniv_Viisk_pravoporysh.pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/2023_09_05_Prezent_Stefaniv_Viisk_pravoporysh.pdf) [in Ukrainian].
9. Kryminalne pravo Ukrainy. Osoblyva chastyna za red. V.K.Hryshchuka, O.M.Omelchuka (2016). Khmelnytskyi: Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava [in Ukrainian].
10. Gryshuk V.K., Senko M.M. (2007) Kryminalna vidpovidalnist za samovilne zalyshennya viyskovoyi chastyny abo miscya sluzhby [Criminal liability for unauthorized abandonment of a military unit or place of service]. L'viv: L'vivskyj derzhavnyj universytet vnutrishnix sprav [in Ukrainian].
11. Kryminalne pravo Ukrainy. Osoblyva chastyna [Criminal law. Special part] za red. M.I.Melnyka, V.A.Klymenka (2008). K.: Atika [in Ukrainian].